

Saksframlegg

FAMILIER MED BEHOV FOR BISTAND PÅ GRUNN AV FORELDRES SYKDOM

Arkivsaksnr.: 10/47818

::: Sett inn innstillingen under denne linja

Forslag til vedtak:

Formannskapet tar saken til orientering.

::: Sett inn innstillingen over denne linja

... Sett inn saksutredningen under denne linja

Bakgrunn for saken.

Sak 01/10657 ”Alvorlig syke småbarnsforeldre, hvilke tjenester skal de ha krav på” ble vedtatt for ti år siden. Det rapporteres fra helse- og velferdskontorene at det er uklart hvordan hjelpen til syke foreldre og deres barn skal organiseres, og at de bruker relativt store ressurser fra sak til sak for å finne løsninger. Som eksempel kan nevnes en sak som verserte i Adressa sist sommer som omhandlet en familie som behøvde bistand etter å ha fått trillinger. Mediesaken viste at kommunen bør være tydeligere på hvilke tjenester som skal ytes, eventuelt ikke ytes.

Det er utfordrende for forvaltningskontorene å definere hvilke behov kommunen skal ivareta og i hvilket omfang. Verken helse- og velferd eller barne- og familietjenestene har klare rutiner på hvordan bistanden til disse familiene skal utformes og utføres. Denne saken sikter mot å tydeliggjøre rollefordelingen i disse sakene, samt å klargjøre rutinene for vurdering og vedtak i situasjoner hvor foreldre blir alvorlig syke.

Lovmessig grunnlag.

Lov om sosiale tjenester § 4-3 sier at den som ikke kan dra omsorg for seg selv, eller som er helt avhengig av praktisk eller personlig hjelp for å greie dagliglivets gjøremål, har krav på hjelp etter § 4-2 bokstav a-d. Lov om sosiale tjenester § 4-2a sier at den som har behov for praktisk bistand og opplæring grunnet sykdom, funksjonshemming eller andre årsaker skal tilbys bistand. Det er denne paragrafen som kommer til anvendelse når foreldre blir så syke at de ikke kan ta vare på egne barn. Når familien består av to foreldre, vil den andre forelder ut i fra Barnelovens § 30 ha plikt til å gi barnet omsorg og omtanke. I Lov om sosiale tjenester § 4-2 b sies det at personer eller familier som har særlig tyngende omsorgsarbeid, kan innvilges avlastningstiltak. Denne bestemmelsen anvendes når det er barnas tilstand som utløser en vanskelig situasjon for familien. Vurderingen av hva som må betraktes som særlig tyngende omsorgsarbeid, er et skjønnsspørsmål. Fylkesmannen har støttet kommunen i en tolkning av at kommunens plikt til å bistå utløses når omsorgsbyrden overstiger det foreldrene kan håndtere når alle løsninger er forsøkt, for eksempel tilgjengelige permisjonsordninger. Ved tvilling- og trillingfødsler er ikke omsorgsarbeidet så stort at dette automatisk utløser hjelp etter denne bestemmelsen, mens barn med store funksjonshemninger gjerne utløser bistand etter denne paragrafen.

Kommunen har over år utviklet en praksis på å tildele mer bistand enn det som er lovmessig forankret, og som medfører at for eksempel trillingforeldre blir tildelt tjenester.

Trondheim kommune

Alle som yter helsetjenester til syke voksne, har etter helsepersonelloven § 10 en viss plikt til å bidra til å ivareta pasientenes barn. Helsepersonelloven sier og at taushetsbelagt informasjon kan gis til samarbeidende personell når dette er nødvendig for å ivareta pasientens barn, med mindre pasienten motsetter seg dette.

I noen tilfeller vil det kunne bli et spørsmål om sykdom påvirker foreldrenes omsorgsevne. I disse tilfellene har alle tjenesteyterne en plikt til å underrette barnevernet om situasjonen. For slike situasjoner finnes det egne rutiner, og dette temaet vil ikke bli videre omtalt i denne saken.

Omfang og utfordringer.

Helse- og velferdskontorene anslår at hver bydel har to til tre saker i året hvor alvorlig syke foreldre behøver hjelp til å ta vare på sine barn. Sakene oppstår gjerne akutt, og hjelpen må raskt på plass. Situasjonene er svært ulike, og det er vanskelig å gi et entydig bilde av saksområdet. Oftest er det aleneforsørgere med lite nettverk som behøver bistand. I en del tilfeller beskriver helse- og velferdskontoret familier som har fått hjelp av det nære nettverket i en første fase med alvorlig sykdom, men at nettverket etter en tid blir utslitt, og at familien da behøver kommunal bistand. Oppgavene det ytes hjelp til er som regel å følge barn til og fra barnehage, noen til å være sammen med barna på ettermiddag og kveld og til noe praktisk arbeid i huset. Kostnadene varierer sterkt fra sak til sak, men spenner mellom noen få titusener opp til flere hundre tusen kroner for de mest omfattende løsningene der foreldrene er alvorlig syke over lang tid.

I sak 01/10657 ble det fastslått at alvorlig syke foreldre kan få hjelp til omsorg for sine barn. Saken introduserte en prøveordning hvor hver bydel fikk en omsorgsarbeider i 50 % stilling som var tenkt brukt inn mot denne målgruppen. Denne ordningen ble fra 2005 finansiert gjennom opptrappingsplanen for psykisk helse. I dag yter omsorgsarbeiderne først og fremst tjenester rettet mot spedbarnsforeldre og fungerer som et lavterskeltilbud tilknyttet helsestasjonene. I noen tilfeller blir omsorgsarbeiderne fortsatt benyttet når syke foreldre behøver hjelp til omsorg for sine barn, men da i en begrenset tidsperiode til annen hjelp er på plass. Behovene i målgruppen er ofte mer omfattende enn de ressursene som raskt kan frigjøres fra en halv stilling på dagtid.

Den største utfordringen innen dette saksfeltet er i følge helse- og velferdskontorene at det ikke finnes en klar mottaker av bestillingen innenfor helse- og velferds tjenestekområde. Praksis per i dag er at ingen av utførerenehetene i kommunen har dette saksområdet som sitt særlige oppdrag. I mange saker klarer en å finne løsninger i samarbeid med barnehagene, skole/SFO og andre enheter som allerede har en relasjon til de barna det gjelder. Disse enhetene yter gjerne ekstra bistand til barna, gjerne henting og bringing. Avlastningstjenesten for barn og unge har også ytt tjenester der det har vært mulig. Tjenester fra enheter innen oppvekstområdet oppleves som de kvalitativt beste for barna. I andre saker klarer en ikke å lage gode løsninger innenfor oppvekstområdet. Helse- og velferdskontoret ender da gjerne med å bestille hjemmetjenesten til å bistå familien, noe som oppleves som lite hensiktsmessig av alle parter. Hjemmetjenesten er innrettet på punktvis hjelp til eldre og funksjonshemmede og har liten erfaring i arbeid med barn. Hjemmetjenesten har varierende muligheter for å skape trygghet og kontinuitet for de barna dette gjelder, og slike oppdrag passer derfor dårlig inn i resten av virksomheten.

Retningslinjer for vurdering av behov og utmåling av bistand.

Mange saker hvor foreldre behøver bistand til å ta vare på sine barn, setter krav til samarbeid mellom helse- og velferd og barne- og familietjenesten. Utviklingen i disse samarbeidsrutinene er beskrevet i sak 08/10418 "Samhandling mellom barne- og familietjenesten og helse- og velferdstjenestene".

I tilfeller hvor en voksen person blir syk og hjelpetrequende, er det helse- og velferdskontoret som har ansvar for å vurdere behovet, utmåle tjenester, fatte vedtak om disse og å koordinere hjelpen som ytes knyttet til sykdommen og mestring av dagliglivet, herunder omsorg for barn.

Trondheim kommune

I familier der det er to foreldre forventes det at den friske parten gjør nødvendige endringer i egen livssituasjon for å ta vare på sine barn når partneren blir syk; for eksempel å gå i dialog med arbeidsgiver om å få en tilrettelagt arbeidssituasjon, ta ekstra permisjon (ulønnet om familiens økonomi tillater det) og lignende. Helse- og velferdskontoret skal vektlegge familiens totale ressurser når tjenestebehovet utmåles, herunder øvrig familie og det nære nettverkets mulighet til å bistå. Det skal sjekkes hvilke muligheter familien har til å få bistand fra frivillige organisasjoner. Helse- og velferd skal ikke dekke utgifter knyttet til foreldres sykdom før disse har vært søkt hos NAV, men helse- og velferd kan hjelpe til med slik søknad. Når barn har særlig store omsorgsbehov, kan familien ytes tjenester etter Lov om sosiale tjenester §4.2 b, og når barnets situasjon utløser bistandsbehovet er det barne- og familietjenesten som koordinerer arbeidet med familien og bestiller tjenester. I disse familiene kan avlastningsbehovet øke om foreldrene blir alvorlig syke. Barne- og familietjenesten har da allerede saksansvar for familien. Barne- og familietjenesten vurderer det nye behovet, bestiller og koordinerer tjenestene og har finansieringsansvar. Foreldre som behøver hjelp grunnet alvorlig sykdom, forventes å benytte de ordinære tilbudene for barn og unge, som barnehage og skolefritidsordning. I tilfeller hvor foreldrene har svak økonomi, har kommunen moderasjonsordninger for egenbetalingen både for barnehage og skolefritidsordning. Kommunen vil normalt ikke yte bistand til annen barnepass innenfor normal oppholdstid i barnehage eller skolefritidsordning. Unntak kan gjøres for barn i en krisetilstand hvor en vurderer at oppstart i barnehage eller skolefritidsordning vil føre til en ekstra belastning for barnet.

Utforming av tjenestene

Når foreldre blir alvorlig syke og behøver bistand for å ta vare på sine barn, kan passende hjelp komme fra flere hold. Avlastningstjenesten for barn og unge mottar bestillingen og sørger for at familiens hjelpebehov blir ivaretatt. Avlastningstjenesten er i dag den virksomheten i kommunen som besitter mest relevant kompetanse på barns hverdag, og har den mest egnede organiseringen for å yte tjenestene. Avlastningstjenesten behøver imidlertid ikke utføre tjenesten selv, men kan samarbeide med andre enheter som kan være mer aktuelle. Eksempelvis er det naturlig at barnehage og skole trekkes inn i arbeidet. Når foreldre er alvorlig syke, setter dette barna i en sårbar posisjon. Når hjelpen skal utformes, er det viktig å bygge på tjenester og mennesker barna allerede kjenner. I tillegg til samarbeid med skole og barnehage kan nærpersoner engasjeres gjennom kommunens ordning for privatavlastning om behovet er omfattende og langvarig. Om foreldrene behøver bistand til praktisk hjelp i hjemmet, ytes dette gjennom hjemmehjelpstjenesten.

Målgruppe

I sak 01/10657 ble det nedfelt en rekke prinsipper rundt tildeling av hjelp til familier hvor foreldrene har blitt alvorlig syke og behøver bistand til å ta seg av sine barn. Rådmannen ønsker å nyansere hovedprinsippene fra denne saken.

Hjelp til omsorg til egne barn skal bare ytes i tilfeller der foreldres sykdom er alvorlig. Alvorlig sykdom defineres som livstruende tilstand eller andre prekære situasjoner. Denne avgrensningen ønskes videreført. Sak 01/10657 benevner målgruppen som små barn. Rådmannen ønsker å ta bort avgrensningen ”små”. Det er den individuelle kartleggingen av familien og barna som avgjør hjelpebehovet. Det er opplagt at små barn oftest behøver mer bistand enn eldre barn.

Sak 01/10657 avgrenser tiltakene til en ”avgrenset periode” og vektla at ved langvarig eller kronisk sykdom må en finne andre løsninger. Denne avgrensningen ønskes ikke videreført. Det er helse- og velferdskontoret som ut fra en individuell vurdering avgjør varighet av hjelpen til familien.

Egenbetaling

Som hovedprinsipp skal foreldrene dekke utgiftene til tiltak rundt barna selv, og de kan søke NAV om økonomisk kompensasjon for ekstra utgifter knyttet til barnas behov ved egen sykdom, som for eksempel

Trondheim kommune

taxi til og fra skole og fritidsaktiviteter.

Kommunale tjenester som ytes som hjelp til barn med ekstra store omsorgsbehov eller som kompensasjon for foreldre som er syke, er en omsorgstjeneste som gis vederlagsfritt, jfr. Lov om sosiale tjenester § 4-2b. Om familier behøver bistand til annet praktisk arbeid i hjemmet, er dette en hjemmehjelpstjeneste som ytes i henhold til kommunens egenbetalingssatser.

Konklusjon

Alvorlig syke foreldre kan ha behov for hjelp til å ta vare på sine barn. Som regel tar resten av familien vare på barna i slike perioder. I del situasjoner hvor familiens innsats ikke er tilstrekkelig for å gi barna en trygg og forutsigbar tilværelse, kan kommunen yte tjenester tilpasset barnets behov. Helse- og velferdskontoret har et koordinerende ansvar for tjenestene til syke voksne, også behovet for bistand til å ta vare på den sykes barn i slike situasjoner.

Rådmannen i Trondheim, 12.01.2011

Helge Garåsen
Kommunaldirektør

Ingvild Heggstad
rådgiver

Elektronisk dokumentert godkjenning uten underskrift

[... Sett inn saksutredningen over denne linja](#)